

Kära Jämtar och Härjedalingar!

Det stundande före-julkaffet kommer vi att hålla till på Storgatan 11 som vanligt, men sen vet vi inte säkert hur det blir med den lokalen. Huset ska byggas om och delvis förvandlas till bostäder. Samlingssalen ska, enligt vad jag har förstått, sparas men hur den kommer att vara beskaffad beträffande köksdel etc. och vem som kommer att hyra ut den och till vilken kostnad vet jag inte. Det första budet var att man kunde få utnyttja den fram till

sommaren 2018, men nu finns det uppgifter som tyder på att den tiden kan förlängas. Vi hade hoppats att kunna hålla årsmötet 2018 där, men just den kvällen var lokalen upptagen av annan verksamhet. Eftersom stadgarna säger att årsmötet alltid ska hållas den 12 mars, så måste vi hitta en annan lokal och Bergsbrunna bygdegård är därför bokad istället.

Underhållningen nu i december blir körsång på jämtska av några begåvade herrar från Jamtamot. Jag är väldigt glad att kunna engagera dem och ni kommer att känna igen vår mångårige medlem P.G. Norman i kvartetten.

Det blir en upplevelse som ni inte får missa! Välkomna den 2 december!

Eva

Nyttillkomna böcker i Gillets bibliotek

Vår bibliotekarie Stellan Karlsson har sammanställt en lista av nyttillkomna böcker. På två år har antalet titlar vuxit från 70 till 120!

Berg, Erik	De sista jägarna
Ekman, Kerstin	Guds barmhärtighet
Ekman, Kerstin	Sista rompan
Ekman, Kerstin	Skraplotter
Eriksson, Bengt	Nicolina Teresia. En svindlande historia
Eriksson, Ing-Marie	Märit
Eriksson, Ing-Marie	En gäst och främling
Eriksson, Ing-Marie	Segerhuva
Hans-Göran Gerhardsson	Svensk-Jämtsk ordlista
Hedenvind-Eriksson, Gustav	Jorms saga
Horneij, Ruth	Bonaderna från Överhogdal

Jacobsson, Hans	Östersunds elementarskola och läroverk 1847-1947
Jacobsson, Hans	Frösö trivialskola 300 år
Jacobsson, Hans	Sven John Kardell
Lindqvist, Sten	Rik men död
Lindqvist, Sten	Det är över nu
Lindqvist, Sten	Gamla spår
Malmsten, Bodil	Och en månad går fortare än ett hjärtslag
Malmsten, Bodil	De från norr kommande leoparderna

Malmsten, Bodil	Tryck stjärna
Mattsson, Christina	Sjung
Moström, Jonas	Storsjöödjuret
Mårtensson Lalander, Jakob	Gruvsmeden
Nilsson-Tannér, Per	Jämtland
Olofsson, Elin	Då tänker jag på Sigrid
Olofsson, Ivar	Snow, Ice and Other Wonders of Water
Paulsson, Jan-Olof	Livskris
Paulsson, Jan-Olof	Överlärares olydige pojke
Reinhammar, Maj	Valda artiklar
Simonsson, Nisse	Glöm inte minnet
Solum, Gunnar	Flyktingloppet
Svensson, Gunnar	Pehr Wilhelm Wargentin
Svensson, Nils	Dagboksanteckningar del 13
Svensson, Nils	Litet av varje
Zidén, Karin, Bertilsson, Örjan	Rokokomålaren Anders Berlin
Åberg, Alf, Göransson, Göte	Karoliner

Storsjöödjuret
STF Årsskrift 1999 Jämtland
STF Årsskrift 1931 Härjedalen
Liv i Sverige. Hissmofors lever!
Min resa till ÖFK

Dessutom har en vänlig medlem i J-H Gille donerat 25 st "Jul i Jämtland" (1979-2004) med massor av kul läsning!

Det är vi som styr och ställer i Gillet:

Ordförande Eva Hjelm (327291), evahjelm@bahnhof.se **Vice ordförande** och **Sekreterare** Stefan Halvarsson (468065), stefan.halvarsson1@comhem.se **Skattmästare** Bengt Hjelm (327291), benthjelm@bahnhof.se **Gillevärdar** Elisabet Eriksson (429616), elisabet_er@outlook.com, Gertrud Nordell (429330), gertrud.nordell@telia.com **Bibliotekarie** Stellan Karlsson (525270), stellan.karlsson@tele2.se **Redaktör och hemsidesansvarig** Jan Enger (323240), jan@enger.se

Hemsida: www.jhgille.se **e-post:** info@jhgille.se **Plusgiro:** 39 30 09-6

Peterson-Berger och jämtarna

”...ömkliga, energilösa, andligt torftiga och underklassiga befolkning utan en skymt av förnäma instinkter, utrustade med bondens alla osympatiska egenskaper: tröghet, slöhet, dumhet, vinningslystnad, själviskhet, grov materialism, utan att ega en enda av hans sympatiska och aristokratiska.”

Så kunde det låta om jämtarna från Wilhelm Peterson-Berger när han var på det humöret och det var han ofta.

Ingen betydande svensk kompositör är väl så förknippad med ett landskap som Wilhelm Peterson-Berger är med Jämtland. Förvisso inte född där, men förälskad i bygden sedan han i ungdomen vandrade i fjällen tillsammans med jämtländska vänner. Om detta kunde vi höra dirigenten och PB-kännaren Orwar Eriksson berätta för ett par år sedan, se Avisen nr 2 från 2014.

Till de tidiga Jämtlandsvännerna hörde bröderna *Tirén; Johan, Lars och Karl*. Lars, som var lantmätare och hans hustru Anna, erbjöd PB vistas hos dem i deras hem i Änge på Frösön och han tillbringade många storhelger och månadslånga perioder där med att komponera under åren 1895-1900.

Bland de tidiga kompositionerna inspirerade av landskapet kan nämnas *Jämtlandsminnen* för piano och sång från 1889 och första delen av *Frösöblomster* från 1896, då även violinsviten opus 15, som tillägnades Lars Tiréns dotter *Calise*, kom till. Hans berömda musikdrama *Arnljot* färdigställdes 1909 och det är fortfarande på Frösön man har bäst möjlighet att höra det. Symfonin *Same ätnam* är visserligen inte direkt inspirerad av landskapet, men av en kultur som präglar både Jämtland och Lappland.

Sedan skriftställaren Janerik Bromé köpt en tomt på Frösön erbjöd han Wilhelm en avstyckad del och 1911 var lagfarten klar. Det var dock inte förrän 1930 som PB flyttade permanent till *Sommarhagen*, som då vinterbonades och utrustades med värmepanna. Fram till dess bodde han i Stockholm, där han var fruktad, för att inte säga beryktad, musikrecensent i *Dagens Nyheter*. Hans musikkritik är fortfarande legendarisk och präglas av det häftiga humöret. När han erfor samma kritik av sina egna verk blev han oerhört kränkt och det ledde ofta till att han bröt vänskaper.

Östersunds- och Frösöborna gjorde allt för att hålla PB vid gott humör och engagera honom i musiklivet. Han deltog i många middagar och bjöd ofta till nachspiel på *Sommarhagen* eller hotell *Standard* i Östersund. Till umgängesvännerna hörde bland andra länsbibliotekarien Wilhelm Jacobowsky, länsarkitekten Gösta Rollin och borgmästaren Iwan Wikström. Det sägs att det var den senare som låg bakom tillkomsten av *Jämtlandssången*. PB skrev

texten och pianosättning till en gammal jämtländsk brudmarsch, som trycktes i ÖP 17 december 1931. Som kuriosum kan nämnas att han även skrev *Dalslands hembygdssång* (1916), som dock inte blev landskapsång. PB:s föräldrar kom båda från Dalsland.

Förr var det vanligt med beställningsverk till större minneshögtider. Ett sådant är *Kantaten till 250-årsminnet av Jämtlands första lärdomsskolas instiftelse å Frösön 1679* (senare benämnd *Soluppgång*). Den uruppfördes 31 augusti 1929 på den plats på Frösön där Trivialskolan stått och uppfördes ett par år senare i Östersund med kompositören som dirigent.

PB fann nog vintrarna i Jämtland kalla och besvärliga. I breven till sina Stockholmsvänner beklagade han sig över sina *”ondskefulla och obildade”* grannar. Och kunde inte låta bli att ge Östersund en släng offentligt, om än med glimten i ögat, i artikeln *”Den persiljelösa staden”*:

”Jag har gjort en smärtsam upptäckt, som förefaller mig ha så stor kulturell betydelse att jag måste ge min smärta luft: i Östersund, som ingalunda är den mest efterblivna av Sveriges städer, finns ingen riktig persilja. Bara kruspersilja som inget smakar, eller mindre än ingenting, d.v.s. obehagligt.” Artikeln är en lovsång till äkta kryddor och medelhavskök. ”Men romersk får- eller grisstek, tillredd med med timjan och rosmarin, plockade utanför den lantliga osterian, är frukten av gammal odling och förfining. Så mycket betyda de ädla växtkryddorna.” Tydligen fick inte PB någon reaktion hos Östersundshandlarna, en månad senare skrev han till sin vän Telemak Fredbärj i Stockholm och bad honom skicka upp bredbladig persilja!

Jan Enger

Källa. Henrik Karlsson: Wilhelm Peterson Berger. Tondiktare och kritiker

Surströmmingskalaset den 15 september 2017

Om fröjd och gamman, när vänner sluta sig samman, härom torde redan på sin tid Snorre ha kvädit, därest andan för stunden på honom fallit. Med den utgångspunkten i åtanke synes Gillets medlemmar, med inemot femtioalet församlade, ha föresatt sig att gemensamt ha en trivsamt aften å Bergsbrunna bygdegård, i enlighet med vad nedan omförmäles.

Som av rubriken framgår, handlade det om intagande av fermenterad fisk, detta åtat sedvanliga tillbehör som tunnbröd, mjukt som hårt, ostar av ett antal sorter, varav även brun, övliga drycker och som avrundning kaffe med gott slisk. Därutöver roade sig deltagarna själva i högan sky med god allsång under ledning av orlstyrarn emeritus **Ando Sundelins** gedigna dirigentskap, för dagen framför allt ledande sången av de specialförfattade texter som hör surströmmingen till, varav här särskilt kan nämnas *Baetabyggarsången*; gjorde densamma stor lycka i sammanhanget.

Bland andra stämningshöjande sånger förevar *Tänk om Storsjön vore brännvin*, till den inte alltför okända melodien *O, hur saligt att få vandra*, som är psalm nr 300 i 1986 års svenska psalmbok. Jonas Stadling lär 1880 ha skrivit en variant från den engelska versionen, med titeln *Få vi mötas vid den floden*. En annan matsupsversion är också *Jag har aldrig vart på snusen*. – Kärt barn har många namn, som bekant.

En annan klassiker som, till unisont omkvädande och taktfast golvstampande, framfördes var *Peran Bloss*, vilken, med sin blandning av jamska och angelsaxiska, anges ha sin proveniens i dåvarande regementet I 5:s manskapsmäss. Beträffande den blosen, kan nämnas att Jamtamots kulturredaktör Nils Sjölander i en artikel i Jamtlands Tidning har klarlagt att Tage Levin i Wargentinsskolans jublieumsskrift 1997 – *Från Potifar till Internet* – har angett Sune Arnesson som visans upphovsman. Sjölander har intervjuat sagde Arnesson från Marieby och av honom fått bekräftat att han skrev texten till ett kalas på Försvarets Läroverk i Uppsala. Det var omkring 1962. Arnesson förde sedan, som varande befäl, texten vidare till I 5, där visan ofta användes som allsång vid diverse fester. Enligt Arnesson är den korrekta titeln *Perlänns Blues*, sålunda inte *Peran Bloss*.

Annat som förevar, deltagarnas förnöjelse till gagn, var förevisning av rörliga svartvita bilder till ljud, av vilket emellertid föga kunde uppfattas auditivt särskilt tydligt. Men det gjorde inget – bilderna i sig var roande: en film handlade uppenbarligen om skidåkning, någon form av slalomtävling, kanske i Åre eller i vart fall i Jamtlands västliga fjälltrakter; i filmen kördes utför, hoppades, studsades och gjordes en och annan vurpa i

snön, synbarligen till åkarnas stora glädje. I en annan film, som troligen var från Storlien, gick det att följa besökande ungdomar, likaså på glid, kan man säga, även i det fallet på snö.

Ett inslag var också, i kölsparen av fotbollsklubben Östersunds FK:s oavbrutna framgångar, initivet att om möjligt arrangera en Gillets resa till Berlin senare under innevarande höst för att där åskåda Hertha Berlins match mot ÖFK. – Responsen härav återstår att se.

Avrundningsvis var det även tombolalotteridragning, med numera traditionella nummerpinnar utan seriebe-teckning, men med fem vinstmöjligheter per pinne, allt till en ”tjuga” som styckepris, och utlottades idel hög-

vinster, inte enbart bestående av bokverk och annat läsbart, utan även musik och rörliga bilder, allt med Per-Gunnar Normans benägna bi-stånd till klarläggande av imaginära seriebe-teckningar, alfabetiskt

hela vägen från a till ö. Här kom Normans utomordentligt gedigna kunskaper i Jamtlands och Härjeådalens ortgeografi till sin fulla rätt.

Stefan Halvarsson

Fler bilder på hemsidan www.jhgille.se

Kommande aktiviteter:

Förjulskaffe 2 december

Årsmöte 12 mars 2018

JÄMTLÄNSK JULMAT

Jämtländsk grynost

- 5 liter komjölk
- 1 msk ostlöpe (finns på apoteket)
- 400 gram jämtländskt messmör
- 2 dl tjock grädd

1. Hetta upp mjölken och låt den svalna till 37 grader.
2. Tillsätt ostlöpe och låt grytan stå och ysta sig på varmt ställe under 1 ½ tim.
3. Skär sedan sönder ostmassan med en visp.
4. Låt stå i ytterligare ca ½ tim.
5. När vasslan skiljt sig från ostmassan silas den genom ett durkslag.
6. Koka upp 1 dl av vasslan och rör i messmör.
7. Vispa grädden och blanda den med ostmassa och "messmörsvassla".

Servera med sylt och vispad grädd!

Hjortroncrème

- 2 dl Crème Fraiche
- 1½ dl Hjortron
- 1 tsk Honung
- Några droppar Worcestersauce
- Lite Havssalt

Vispa crème fraichen tjock med elvisp. Smaksätt med honung, salt och Worcester. Rör ner hjortronen försiktigt, smaka av om Du vill ha mer sötma eller sälta. Låt stå och dra åt sig smakerna en stund i kylen.

Utmärkt till julbordets rökta eller gravade kött.

Surströmmingsfrestelse

- 1 liten burk surströmming
- 8-10 kokta kalla potatisar
- 2 finhackade medelstora gula eller röda lökar
- 2-3 ägg
- 3 dl mjölk vitpeppar skorpmjöl smör el. margarin

Rensa surströmmingen och skär den i bitar. Skär potatisen i skivor. Varva strömming, potatis och lök i en smord eldfast form. Översta lagret skall vara potatis. Vispa ihop ägg, mjölk och mjöl och smaksätt med vitpeppar. Häll ägg-stanningen över strömmingen, potatisen och löken. Strö över med skorpmjöl och lägg på några margarinklickar. Grädda i 175° varm ugn tills ägg-stanningen stelnat (ca 45 min).Servera med smält smör.

Jämtar och Härjedalingar i Uppsala med omnejd

hälsas välkomna till

Förjulskaffe

Pensionärernas Hus

Storgatan 11 lördagen den 2 december 2017 kl 14.00

Jamtkvartetten sjunger på jämtska

Glögg och kaffe med tillbehör till en kostnad av 100 kr

Anmälan senast 25 november till Elisabet Eriksson,

gillevard@jhgille.se eller tel. 42 96 16

Betala gärna i förväg till vårt plusgiro 39 30 09-6